

Nyitrai Mihály alezredes:

AZ AFISMA ÉS A MINUSMA LOGISZTIKAI KAPCSOLATA

ÖSSZEFOGLALÓ: 2013. január 17-én kelt életre az ECOWAS¹ egyik legnagyobbnak induló válságreakáló művelete, az AFISMA.² Helyét hat hónap után, 2013. július 1-jén átvette az ENSZ MINUSMA³ művelete, melynek mandátumát 2014. június 29-én az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2227. (2015) számú határozatában 2016. június 30-ig meghosszabbította. Az eltelt idő bővelkedett fontos logisztikai tanulságokban, és jövőbe mutató alapokat teremtett az ENSZ és az Afrikai Unió logisztikai kapcsolataiban.

KULCSSZAVAK: AFISMA, ECOWAS, Afrikai Unió, ENSZ, válságreakáló műveletek, logisztika

TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A nagy múltra visszatekintő, az egykori Mali Birodalomról elnevezett és 1960-ig francia gyarmat 2012 tavaszán ismét súlyos belpolitikai válságot élt meg. Malinak, az afrikai demokrácia mintaképének kikiáltott államnak függetlensége óta többször is szembe kellett néznie saját belső, tuareg függetlenségi mozgalmával. Líbiában a Kadhafi-rezsim bukása után a tuareg mozgalom új lendületet kapott, hiszen a líbiai háborúból nemcsak komoly harci tapasztalatokkal, de valós eszközökkel is ellátott, felfegyverkezett tuareg csoportok érkeztek a saját maguk által Azawad⁴ névre keresztelt hazába. A tuareg függetlenségi vágy ezzel a harci tapasztalattal ötvözve vezetett 2012 tavaszán oda, hogy kezdeti katonai sikereik után, különböző szélsőséges iszlamista csoportok által támogatva 2012. április 6-án Mali északi részén kikiálthatták önálló államukat, Azawadot.⁵

Azawad kikiáltása után a fekete, többnyire bambara és fulani etnikumú lakosság a tisztogatástól való félelmében elindult az ország déli, biztonságosnak vélt része felé,⁶ nyomukban tuareg és szélsőséges iszlamista fegyveres csoportokkal. Az ország északi része a tuaregek ellenőrzése alá került, sőt a szélsőséges iszlamista csoportok által uralt területeken bevezették a *sariát*, amely még inkább fokozta a belső menekültáradatot.⁷ Azawad nemzetközi elismerése ugyan nem történt meg, de a belpolitikai válság kormánynak tulajdonított

¹ Economic Community Of West African States – Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége.

² African-led International Support Mission to Mali – Nyugat-afrikai Államok Missziója Maliban.

³ Mission Multidimensionnelle Intégrée des Nations Unies pour la Stabilisation au Mali – az ENSZ missziója Maliban.

⁴ A mali lakosság mintegy 10%-át képező, az ország északi részén élő tuareg népcsoport az általa lakott területet nevezi Azawadnak. http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/Mali_histoire/187739 (Letöltés időpontja: 2015. 11. 16.)

⁵ Besenyő János – Miletics Péter: Országismertető – Mali. 2013. <http://mek.oszk.hu/12900/12973/12973.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 11.)

⁶ A fegyveres konfliktusok következményeként 2012 folyamán 375 ezer mali menekült el az ország északi részéből. A nők és a gyerekek száma mintegy 145 ezerre tehető.

⁷ Besenyő János: War at the background of Europe: The Crisis of Mali. AARMS, 2013/2. vol. 12. 247–272. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/aarms-vol-12_-issue-2_-2013.original.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 11.)

helytelen kezelése 2012. március 22-én katonai puccshoz, illetve a hadsereg véres, belső leszámolásokkal tarkított teljes kettészakadásához vezetett.⁸ Az ország kezdte magán viselni a „gyenge állam” után a „bukott állam”⁹ fontosabb jegyeit. Az állam nem volt képes ellenőrizni területének egy jelentős részét, az elfoglalt területeken nem a kormány garantálta a közbiztonságot, a közigazgatást, de a legfontosabb, hogy az ország területén már nem csak a kormány birtokolta a fegyveres erőszak alkalmazásának kizárólagos jogát.¹⁰

Az ország északi részének visszaszerzése¹¹ érdekében Mali és az ECOWAS is külföldi katonai beavatkozást sürgetett,¹² amelyet megkapott – az ENSZ Biztonsági Tanács 2012. december 20-án elfogadott 2085. számú határozata alapján – először 2013. január 11-én Franciaországtól (Serval művelet), majd január 17-én az ECOWAS által felállított AFISMA erőitől.¹³ Az AFISMA mandátuma akkor előzetesen egy évre szólt, és 3300 fős válságreagáló erő¹⁴ állt készen a feladatra. Később aztán ez a 3300 főnyi létszám felemelkedett 9620 főre, amelyből a tényleges fegyveres erő 8859 fő, a rendőri létszám 590 fő és 171 fő civil közreműködő (adminisztratív, gazdasági, emberjogi és más szakértők).¹⁵ A mandátum a válságreagáló erőket felhatalmazta:

- a mali fegyveres és biztonsági erők képességeinek helyreállítására;
- a mali hatóságok támogatására az északi területek visszaszerzésében;
- a mali kormányzat stabilizációs törekvéseinek támogatására;
- a hatóságoknak a lakosság védelmére tett erőfeszítéseikhez szükséges segítség nyújtására;
- a civil kezdeményezésű humanitárius műveletekhez, illetve a menekültek lakóhelyeikre való visszatéréshez szükséges, kormányzat által megteremtendő biztonságos környezet biztosítására és
- saját erők megóvására.¹⁶

⁸ A hadsereg szakadása a katonai hatalomátvételt támogató vörös és a 2012. április 30-án ellenpuccsot végrehajtani megkísérlő kormánypárti zöld barettsapkások közötti véres leszámolásba torkollott.

⁹ Failed States Index – a „bukott” kifejezés helyett terjedőben van a diplomatikusabb „működésképtelen” szóhasználat.

¹⁰ Az ECOWAS-, majd az ENSZ-erők, illetve az Európai Unió Kiképző Misszió (EUTM Mali) több mint egyéves erőfeszítései és tevékenysége után is a mali erők 2014. május 22-én Kidalban katonai vereséget szenvedtek a tuareg lázadóktól. Ez a katonai vereség – a harcok kiújulása mellett – nemcsak a kormány tárgyalási pozícióit rontotta, de az országban állomásozó válságreagáló erők megítélését is negatívan befolyásolta. Mali: Tuareg rebels 'defeat government army in Kidal'. <http://www.bbc.com/news/world-africa-27511448> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 11.)

¹¹ A vereséget követően a mali erők a francia Serval és a MINUSMA segítségével gyors ütemben hagyták el Gao és Bourem irányában az általuk látszólag újjálag felügyelt északi városokat, fontosabb közigazgatási központokat (Anefis, Almoustarat, Ansongo, Labezanga, Djebok).

¹² Mali's Conflict Refugees – Responding to a Growing Crisis. <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp167-malis-conflict-refugees-220113-en.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 14.)

¹³ Az első AFISMA-erők nyolc ECOWAS-tagországból (Benin, Elefántcsontpart, Ghána, Guinea, Libéria, Nigéria, Szenegál és Togó) és Csádból érkeztek.

¹⁴ Az AFISMA mandátuma az ENSZ BT 2085. számú (2012) határozata szerint 2990 fő katona, 30 fő egyéni rendőr és két, összesen 280 főből álló rendőri egységre szólt.

¹⁵ Letter dated 15 March 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S/2013/163. http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_163.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 23.)

¹⁶ UNSCR 2085 (2012). 9 §. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2085%282012%29 (Letöltés időpontja: 2016. 03. 01.)

Az AFISMA erőinek a telepítése kezdetben lassan haladt. Az első fecskék az ENSZ viszonylatában is az egyik legjelentősebb és legaktívabb tagországból, Nigériából érkeztek. Őket követték a csádiak és a togóiak.¹⁷ Éppen ezért nem is annyira meglepő, hogy az ECOWAS erői élére a nigériai Abdulkabir Shehu vezérőrnagyot nevezték ki. Az AFISMA minden részt vevő nemzete kapott egy felelősségi területet.

A MŰVELETI KÉSZENLÉT ÉS A LOGISZTIKA

Az erők feltöltésének, illetve a műveleti készenlét elérésének a lassúsága elsődlegesen a környező és általában is az afrikai országokra jellemző logisztikai, jelen esetben stratégiai szállítóképesség-beli hiányosságokra volt visszavezethető. Ez az állítás és ok még akkor is igaz, ha figyelembe vesszük, hogy a műveleti képesség mielőbbi elérése érdekében a stratégiai szállítóképesség tekintetében több felajánlás is érkezett a műveletben részt vevő országok részére, mert a szükséges hadfelszerelésnek (hadianyagok és haditechnikai eszközök) is – a személyi állománytól függetlenül – el kellett jutnia a rendeltetési helyére.¹⁸

1. ábra Az ország elhelyezkedése a kontinensen

Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Mali#/media/File:Un-mali.png (Letöltés időpontja: 2016. 03. 15.)

¹⁷ Mali: pourquoi la Misma se hâte... lentement. <http://www.jeuneafrique.com/138584/politique/mali-pourquoi-la-misma-se-h-te-lentement/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 07.)

¹⁸ Uo.

A műveleti képesség elérésének további fontos befolyásoló tényezője volt a régió és benne Mali kevésbé fejlett közlekedési infrastruktúrája. Túl azon, hogy – akárcsak Magyarország – Mali is „landlocked”, vagyis tengeri kikötővel nem rendelkező ország, sőt szomszédjai közül ugyanígy többen is (Burkina Faso, Niger), még az út- és vasúthálózata is jelentős fejlesztésre szorul. Csak összehasonlításképpen: hazánk vasút- és úthálózata mintegy tízszer hosszabb Malinál, holott Mali területe csaknem tizennégyszer nagyobb. Igaz, Magyarország bruttó nemzeti összterméke mintegy hússzor nagyobb, mint a legszegényebb országok közé tartozó nyugat-afrikai országé. A vasút- és úthálózat fontosságát jellemzi, hogy minden későbbi művelet és nemzet, ha és amikor lehetősége nyílt, elsősorban gazdasági megfontolások miatt kombinált (hajó és vasút/közút) szállítási módot alkalmazott, különösen hadfelszerelés szállításakor. A francia Serval, az Európai Unió kiképző misszió és a MINUSMA tengeri be- és kirakóállomásként (SPOE/D¹⁹) Mali irányába Dakart, Szenegál fővárosát használták. A dakari tengeri kirakópont után a hadfelszerelés többnyire közúton indult tovább az összhaderőnemi műveleti terület (JOA²⁰) irányába. Noha az ilyen mértékű igénybevétel a közúthálózat részére is rendkívüli terhelést jelentett, különösen a kezdeti,²¹ de feltehetőleg a visszatelepítés időszakában is, mégis két fontos előnnyel bírt a vasúti szállítással szemben: ezek a biztonság és a gyorsaság.

A biztonság békeidőszakban is egyike a magas prioritású szempontoknak, de műveleti területen a legfontosabb követelmény. 2015 során IED-támadások²² következtében 28 MINUSMA-békefenntartó veszítette életét,²³ további 75 megsebesült. Tekintettel arra, hogy 2014 folyamán is több mint 100 békefenntartó halt meg ellenséges, főként IED-támadásban,²⁴ a szervezet felső vezetése arra kényszerült, hogy növelje a csapatok aknátámadás elleni védettségét. A veszteségek különösen 2014 második felétől indultak növekedésnek, egyes szakértők véleménye szerint egyrészt azért, mert a mali hadsereg Kidalban elszenvedett veresége után megkezdte kivonulását az északi országrészből, ezáltal az ellenőrizetlen maradt, másrészt, mert a Serval helyét egy csökkentett létszámú, ráadásul megnövelt felelősségi területtel rendelkező művelet, a Barkhane vette át, amely viszont már nem biztosított akkora műveleti lefedettséget, mint elődje. Az így keletkezett biztonsági vákuumban a különböző szélsőséges fegyveres csoportok nagyobb mozgástérhez jutottak, így támadásaik nemcsak gyakoribbakká váltak, de a délebben elkövetett támadások száma is nőtt. A katonai menetszlopok²⁵ elleni IED-támadások növekedése miatt erősíteni kellett védelmüket.²⁶ S mivel a közúton végzett szállítások fegyveres biztosítása könnyebben megoldható, mint a kötött pályás szállítási mód esetén, ezért a tengeri kirakóponttól a hadfelszerelést elsősorban közúton szállították tovább. A biztonság és a gyorsaság mellett azonban meg kell említeni még egy

¹⁹ Sea Port of Em/Debarcation.

²⁰ Joint Operational Area.

²¹ Reception Staging Onward Movement.

²² Improvised Explosive Device – rögtönzött robbanószerkezet.

²³ Analysis: UN peacekeepers struggle against IEDs in Mali. <http://www.securityassistance.org/africa/content/analysis-un-peacekeepers-struggle-against-ieds-mali> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

²⁴ A MINUSMA eddigi történetének a legtöbb áldozatot követelő IED-támadása 2014. október 3-án történt, amikor kilenc békefenntartó halt meg Ansongo és Menaka között egy logisztikai szállítóoszlop biztosítása során. Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2014/943. https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/n1470658_eng.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

²⁵ ENSZ-főtitkári bejelentés ugyan nem előzte meg, de 2014 márciusában a dél-afrikai Off Road Truck & Trailer társaság megrendelést kapott 115 darab Puma M6 páncélozott szállító harcjármű MINUSMA részére történő leszállítására. Analysis: UN peacekeepers struggle against IEDs in Mali.

²⁶ A MINUSMA katonai állományából 2014. december 1-jéig 3063 fő kapott IED-ellenes felkészítést és 1481 fő elsősegély-ismereteket (49. pont). Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2014/943.

fontos tényezőt, amely még inkább a közút irányába tolja el a hangsúlyt a vasúttal szemben: ez pedig a menet közbeni anyagi veszteség, illetve kár. Az EUTM misszió ROLE-2 szintű német–osztrák–magyar kórház felszerelésének jelentős része Dakarból vasúton jutott el Koulikoróba, eközben a szállítókonténerek több mint 30%-át megrongálták, megdezszmálták, és ez az arány afrikai viszonyok között nem kirívó.

A honi bázistól való több ezer kilométeres távolság, a tengeri kikötő hiánya, a kevésbé fejlett infrastruktúra, az IED-támadások számának növekedése adja a kérdést: mi a helyzet a légi szállítással? A hadfelszerelést érintő légi szállítások számának növelését nemcsak a költségek indokolatlan növekedése, de az igénybe vehető repülőterek korlátozott használhatósága is nehezítette. A mali repülőterek többsége körül nem volt azok megközelítését akadályozó kerítés, illetve éjszakai repülésre alkalmas minősítéssel is csak három légikikötő rendelkezett (Bamako, Mopti és Gao). Ezek alapján érthető, hogy 2014. július 29-én a kidali repülőtéren – mindössze 20 méterre a kifutópályától – egy MINUSMA-földmunkagépet IED-támadás ért. A támadás következtében a repülőteret egy hónapra bezárták, amíg a kifutópálya körül védősánc, illetve figyelőpontok (őrtornyok) nem létesültek a nem kívánatos és ellenőrizetlen behatolások megakadályozása érdekében.²⁷ A katonai légi szállítással (személyi állomány és kiemelkedő fontosságú hadfelszerelés) kapcsolatban leginkább a körjáratok voltak jellemzőek. Nyugat-Európából több afrikai ország fővárosának (Dakar, Bamako, Niamey és N'Djamena) érintésével, nyugatról kelet felé haladva, jellemzően a kört Ciprussal bezárva működtek ezek a szállítások, a gyűjtőjáratok. A személyi állomány esetében – figyelembe véve az adott járathoz becsatlakozó szállításokat, az időjárási viszonyokat – ez többnapos késést is jelentett a hazautazásnál.

Érthető tehát, hogy a megfelelő stratégiai szállítókapacitás és a közlekedési infrastruktúra hiányosságai már a kezdetekben hogyan vetítették előre az erők teljes logisztikai műveleti készenlétének elmaradását azok műveleti készenlétével szemben. Ez a jelenség azonban nem számít kirívó rendellenességnek. A MINUSMA²⁸ esetében a teljes készenlétek egymáshoz viszonyított eltolódása eleinte meghaladta a hat hónapot, később elérte az egy évet. A műveleti és a logisztikai eltolódás mértéke jól érzékelhető a személyi állomány feltöltöttségi mutatóival,²⁹ amelyek jelentősen elmaradtak az ENSZ BT felhatalmazásában megfogalmazottaktól. Be kell látni, hogy műveleti szempontból nincs értelme több erőt telepíteni, mint amennyi logisztikailag támogatható.³⁰

AZ AFISMA ÉS AZ ENSZ LOGISZTIKAI KAPCSOLÓDÁSA

Logisztikailag az ECOWAS AFISMA művelete nehéz helyzetből indult. Sivuyile Bam, az Afrikai Unió Békétámogató Műveletek Osztályának (African Union Peace Support Operations Department) vezetője egyik nyilatkozatában az Afrikai Készenléti Erők (ASF³¹)

²⁷ Analysis: UN peacekeepers struggle against IEDs in Mali.

²⁸ A MINUSMA mandátumát az ENSZ BT Tanács 2227. (2015) számú határozata 2016. június 30-ig meghosszabbította. Résolution 2227 (2015) Adoptée par le Conseil de sécurité à sa 7474e séance, le 29 juin 2015. https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/n1520117_1.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 02. 26.)

²⁹ A MINUSMA-erők mandátum szerinti (11 240 fő) feltöltöttsége 2014. december 15-én elérte a 76%-ot (ebből 12% nő). Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2014/943.

³⁰ A mandátum szerinti (11 240 fő) feltöltöttség 93%, a nők aránya már csak 2%. Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2015/1030. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/1030 (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

³¹ African Standby Forces.

kapcsán megjegyezte, hogy erőfelajánlás akár mindennap érkezik, de a kérdés inkább az, vajon a felajánlott erő megfelelő felszereléssel rendelkezik-e, illetve az Afrikai Unió képes-e támogatni azokat a műveleti területen. A béketámogató műveletek logisztikai támogatásának kérdésére és megoldására utalva Bam az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Tanácsa³² előtt álló legnagyobb kihívásnak – Montecuccoli szellemét idézve – a források megteremtését nevezte.³³ Igaz, az AFISMA erői nem képezték az ASF részét, de magán viselték annak jegyeit és sajátosságait is.

Az ECOWAS – élén az olajnagy hatalom Nigériával – egyike a fekete földrész azon regionális biztonsági szervezeteinek, amelyek aktív szerepet játszanak a kontinens egyensúlyának fenntartásában. Az AFISMA azonban már a kezdetektől fogva arra törekedett, hogy a lehető leghamarabb az ENSZ égisze alatt folytathassa működését.³⁴ Erre utal az is, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa nem sokkal a 2012. december 20-án elfogadott 2085. (2012) számú határozata után, 2013. április 25-én hozzájárult a MINUSMA békefenntartó és stabilizációs misszió telepítéséhez.³⁵ A leendő művelet érdekében azonban meg kellett teremteni mindazon feltételeket, amelyek ezt az ún. „barettszerűt”³⁶ lehetővé teszik. A megteremtendő feltételeket elsősorban logisztikailag kellett érteni, hiszen a személyi állomány megfelelő ütemezéssel és mértékben érkezett.

Az ENSZ hajlandónak mutatkozott ugyan az AFISMA logisztikai támogatására, de csak a kormányerők által ellenőrzött területeken, és csak az erők létszükségleteinek (élelem, üzemanyag, műszaki munkálatok, híradó- és egészségügyi támogatás) mértékében, valamint az erők településének, illetve váltásának érdekében.³⁷ Már ekkor látszott, hogy egy AFISMA-volumenű művelet³⁸ logisztikai támogatása ilyen összetett műveleti környezetben alaposabb átgondolást igényel, mint ahogy azt kezdetben tervezték. Az erők a hadfelszerelés mellett harci támogató ellátást és további kiképzést, felkészítéseket igényeltek. Az AFISMA ENSZ általi logisztikai támogatásának megvalósulását Kadré Désiré Ouedraogo, az ECOWAS Bizottság elnöke a

³² African Union Peace and Security Council.

³³ „...from the perspective of the PSOD the main issue is resources, resources, resources.” („...a Béketámogató Műveletek Osztálya szempontjából a legnagyobb kérdés a források, a források, a források.”) <https://www.issafira.org/pscreport/addis-insights/the-african-standby-force-needs-resources-resources-resources> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 10.)

³⁴ 2013. február 28-án Elefántcsontpart fővárosában (Yamoussoukro) a nyugat-afrikai államok vezetői megegyeztek abban, hogy az AFISMA ENSZ-műveletként folytatódjon. L’Afrique de l’Ouest souhaite une mission de paix de l’ONU au Mali. <http://reliefweb.int/report/mali/lafrique-de-louest-souhaite-une-mission-de-paix-de-lonu-au-mali> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 06.)

³⁵ Marsai Viktor: A külföldi szerepvállalás első négy hónapja Maliban. NKE Stratégiai Védelmi Kutató Központ, Elemzések – 2013/7. http://www.grotius.hu/doc/pub/TSYHBK/2013-06-04_marsai_viktor_a-kulfoldi-katonai-szerepvallalas-maliban.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 27.)

³⁶ Katonai műnyelven „re-hatting”-nek nevezett mozdulat a valóságban is így zajlott 2013. július 1-jén Bamakóban. Az AFISMA-erők jelen lévő képviselői ünnepélyes mozdulattal levették nemzeti baretthejüket és helyezték fel az ENSZ egyik jelképét, a világoskék barettsapkát. <https://www.youtube.com/watch?v=CGtgq1SXTbM> (Letöltés időpontja: 2016. 02. 27.)

³⁷ Letter dated 20 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_37.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 02.)

³⁸ Az eredetileg 3300 főre tervezett kontingens 5700 főre, majd 6400 főre növekedett. De még ez a növekvő létszám is elmaradt a MINUSMA katonai személyi állományára jóváhagyott 11 240 főtől.

2013. január 17-én kelt levelében is sürgette.³⁹ Az ECOWAS elnöke egy AMISOM típusú⁴⁰ logisztikai és pénzügyi hozzájárulást szorgalmazott. A másik oldalról viszont az ENSZ már 2012-ben határozottan elzárkózott egy ilyen típusú logisztikai támogatás megvalósulásától. Ez az elzárkózás jelentős sűrűlódásokhoz vezetett az Afrikai Unió, általa pedig a csapatküldő országok és az ENSZ között. A sűrűlódás egyik következményeként – ha a mali események 2013 januárjában nem vesznek drámai fordulatot, akkor – az AFISMA-erők településére csak 2013 szeptemberében került volna sor.⁴¹ Az ENSZ-támogatás megvalósulása nélkül viszont „csak” egy Afrikai Unió Alap által támogatott AMIB⁴²/AMIS⁴³ típusú művelet kezdett kibontakozni.

A világszervezet a saját és partnerei Maliban történő működését csak úgy tartotta megvalósíthatónak, hogy a kormánnyal befogadónemzeti támogatási (HNS⁴⁴) megállapodást kötött, illetve az Afrikai Unió és az ECOWAS szervezetekkel egyetértési nyilatkozatot (MOU⁴⁵) írt alá. A MOU szerepe és célja, hogy biztosítsa a világszervezet erőforrásainak hangsúlyosan az ENSZ-szabályzók szerinti használatát, illetve rögzítse a nyilatkozatban szereplő felek felelősségeit és kötelezettségeit.

Az ENSZ által az AFISMA részére nyújtandó logisztikai támogatás elképzelései az alábbi megvalósulási lehetőségeken alapultak.

1. Az AFISMA-erők és műveleteinek minden oldalú biztosításának megvalósítása közvetlenül kétoldalú finanszírozási csatornákon (ENSZ pénzügyi alapokon és/vagy az ENSZ békefenntartási műveleteihez való hozzájárulásokon) keresztül. Itt kell megemlíteni, hogy az ENSZ és az Afrikai Unió már korábban is folytattak közös békeműveleti tevékenységeket.⁴⁶ Ez a lehetőség, az ENSZ békefenntartási műveleteihez történő, elsősorban természetbeni hozzájáruláson keresztüli logisztikai támogatás is így jöhetett szóba. A műveletek ilyen módon való támogatásának azonban négy feltétele van:

- a) ENSZ-felhatalmazás az adott műveletre;
- b) ENSZ-felhatalmazás esetén is a támogatás egyedi elbírálás alá esik;
- c) az érintett művelet az ENSZ égisze alatt folytatódik tovább;
- d) az ENSZ békefenntartási műveleteihez való hozzájáruláson keresztüli logisztikai támogatás maximális időtartama 6 hónap.

³⁹ Letter dated 18 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2013/35. http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_35.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 05.)

⁴⁰ Az AMISOM (African Union Mission in Somalia) a legnagyobb és legösszetettebb válságreakáló művelet, amely valaha is az Afrikai Unió égisze alatt futott. A művelet meghaladta az AU logisztikai, pénzügyi és adminisztratív erejét, ezért a szervezeten kívüli partnerekre is szükség volt a művelet működtetéséhez. Így jött létre egy addig példa nélkül álló együttműködési mechanizmus, amely a UN Support Office for AMISOM (UNSOA) nevet viselte, és egyaránt használt ENSZ- és AU-forrásokat. Egészen példa nélküli volt az is az ENSZ történetében, hogy még az átmenet előtt a világszervezet nemcsak finanszírozta az AMISOM-csapatok költségeit, de felszerelésben és szolgáltatásban is ENSZ-követelményeknek és -elvárásoknak megfelelő logisztikai támogatást biztosított. Support to African Union peacekeeping operations authorized by the United Nations. A/64/359–S/2009/470, <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/RO%20S2009%20470.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 09.)

⁴¹ UN and AU Partnership in Peacekeeping: Challenges and Opportunities. <http://www.casade.org/un-and-au-partnership-in-peacekeeping-challenges-and-opportunities/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 12.)

⁴² African Union Mission in Burundi.

⁴³ African Union Mission in Sudan.

⁴⁴ Host Nation Support.

⁴⁵ Memorandum of Understanding.

⁴⁶ UN and AU Partnership in Peacekeeping: Challenges and Opportunities.

2. Az ENSZ logisztikai támogatást biztosít az AFISMA műveleteinek minden fázisához. Ezzel a megoldással az volt a probléma, hogy az AFISMA megalakulása idején a műveleti elképzelés⁴⁷ még formálódott, így ez a lehetőség, amely az ENSZ békefenntartási műveleteihez való hozzájáruláson keresztül valósult volna meg, még nem állt rendelkezésre. Ráadásul ebben a változatban – biztonsági szempontokat figyelembe véve – az ENSZ csak a harmadik és a negyedik lépcsőben, és csak a kormányerők ellenőrzése alatt álló területeken biztosított volna támogatást az erők települési és a műveletek harctevékenységi szakaszában. A logisztikai támogatás első két lépcsőjének megvalósítása ezekben a szakaszokban a csapatküldő országok vagy polgári szerződő felek felelőssége és feladata lett volna, az ENSZ pedig csak költségterítő.

3. A bilaterális partnerek biztosítják logisztikailag az AFISMA harctevékenységet, míg az ENSZ csak az erők települését és a műveletek stabilizációs tevékenységeit támogatja.⁴⁸

4. Minden olyan AFISMA-szükséglet kielégítése érdekében, amelynek finanszírozása nem az ENSZ békefenntartási műveleteihez való hozzájáruláson keresztül valósul meg, az ENSZ BT 2085. (2012) számú határozat 22. pontja alapján a tagországok további egyedi hozzájárulásokat tehetnek a mali stabilizációs műveletek költségeinek viselésére.⁴⁹

A támogatási változatok mellett az mindenesetre egyértelmű volt, hogy akármelyik lehetőség mellett is dönt az ENSZ BT, a logisztikai támogatás típusában és szintjében nagy hasonlóságot mutat majd az Afrikai Unió Szomáliában folytatott műveletével,⁵⁰ és a világszervezet a közvetlen harctevékenységi körzeten kívül akar maradni. A fentiek alapján 2013 januárjában már az is nyilvánvaló volt, hogy ha az ENSZ által adott logisztikai támogatás a világszervezet békefenntartási műveletek hozzájárulási alapján keresztül valósul meg, akkor a művelet 2013 júliusa környékén ENSZ-műveletként folytatódik tovább. Ezt az átmeneti folyamatot gyorsította egyrészt az Afrikai Unió egyre sürgetőbb kérése az AFISMA teljes körű ENSZ-támogatására, másrészt a kitűzött politikai rendeződés érdekében 2013 augusztusában tartandó választások.

A biztonsági kockázatok csökkentése érdekében az ENSZ számára lényeges momentum volt, hogy a Száhel-övezetben folytatott tevékenysége a harctevékenységi körzeten kívüli történjen. Az AFISMA esetében az is fontos szempont volt, hogy egy támadó jellegű műveletet hogyan lehet az ENSZ szellemiségével összeegyeztetni. Az AMISOM szerinti hasonlóság az AFISMA esetében gyakorlatban egyrészt azt is jelentette, hogy kritikus katonai képességet nem biztosítanak, és – mint ahogy később a MINUSMA égisze alatt és általában az ENSZ-műveletekben is szokásos eljárás – költségterítést csak a (nemzeti) kontingens tulajdonában lévő főszerzők után adnak. Ez utóbbi kitétel feltételezte azt is, hogy a nemzeti kontingensek a műveletek végrehajtásához szükséges és megfelelő mennyiségű és állapotú felszereltséggel, valamint képességgel települnek.

További ENSZ-elvárás volt, hogy az AFISMA-erők rendelkezzenek megfelelő légi szállítóképességgel, legyenek képesek sebesültszállításra és kiürítésre, és azonosuljanak a nemzetközi humanitárius jog, az emberi jogok, a fegyveres erők és a békefenntartók által alkalmazandó nemzetközi jog, valamint a menekültjog szellemiségével. Mindezen feltételek teljesülése ellenére is egy teljes körű (támogató elemek települése, szerződéskötések, utánpótlási útvonalak kiépítése) ENSZ logisztikai támogatás megvalósulása a tervek szerint legalább 120 napot vett volna igénybe.

⁴⁷ Concept of Operations (CONOPS).

⁴⁸ Letter dated 20 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council.

⁴⁹ UNSCR 2085 (2012).

⁵⁰ Az AMISOM típusú logisztikai támogatás és pénzügyi biztosítás elkerülésének fenntartása mellett.

ENSZ-KONCEPCIÓ AZ AFISMA LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSÁRA

Az AFISMA hadtáptámogatása (ételmezés, víz, üzemanyag stb.) az ENSZ szempontjából egyszerűen nézett ki. A települő erők a kezdeti szakaszban rendelkezzenek bizonyos önfenntartási képességgel, ezt a kezdeti szakaszt fogja aztán felváltani az a periódus, amelyben az erők szükségleteit az ENSZ a saját normáinak megfelelően, szerződéseken keresztül elégíti ki a kormányerők által ellenőrzött területeken. Az elképzelés szerint a logisztikai támogatás négy lépcsőben valósul meg, amelyből az első kettő a csapattagozat (AFISMA) felelőssége, míg a harmadik és a negyedik lépcsőben a világszervezet tevékenykedik.

A haditechnikai támogatás elképzelése, ha lehet mondani, még a hadtáptámogatásénál is egyszerűbb volt. A nemzeti kontingensek saját haditechnikai eszközzel települnek, az ENSZ pedig szabályozói és előírásai alapján téríti a telepítés és a működtetés költségeit. A valóságban azonban nehezen volt kivitelezhető ennek az elvnek az érvényesítése. A kontingensek felszereltsége, haditechnikai ellátottsága és hadrafoghatósági mutatói ugyanis sok kívánnivalót hagytak maguk után. Mindezek alapján az ENSZ igyekezett azonosítani és számszerűsíteni az AFISMA mandátumára és működésének első 12 hónapjára⁵¹ eső legfontosabb logisztikai kihívásokat és pénzügyi szükségleteket. A kihívásokat, amelyek egyedi pénzügyi támogatást igényeltek, az ENSZ négy csoportba foglalta: műveleti logisztikai támogatás⁵² a katonai személyi állomány részére, hadfelszerelési követelmények,⁵³ a rendőri állomány műveleti logisztikai támogatása⁵⁴ és az AFISMA kapcsolati tevékenységei.⁵⁵ A megvalósítandó célok és feladatok becsült összértéke mintegy 132 millió USD volt.⁵⁶ Az egyedi feladatok megvalósítására az ENSZ pénzügyi alapot hozott létre, amelybe a világszervezet felhívására a tagországok további önkéntes hozzájárulásokat tettek.⁵⁷ A dologi kiadások és az egyéb működési költségek azonban lényegesen meghaladták az egyedi pénzügyi támogatást igénylő feladatok költségvetését. Az AFISMA támogatására létrehozott ENSZ pénzügyi alapba⁵⁸ tehát folyamatosan érkeztek önkéntes felajánlások, illetve tényleges békeműveleti tevékenységi hozzájárulások. E felajánlások jelentős része azonban kifejezetten célirányos volt, mint például az aknák és a robbanószerkezetek elleni műveletek megvalósítása.⁵⁹ Az ENSZ-mandátum alatt tevékenységüket tovább folytató AFISMA-egységeknek azonban mindennél nagyobb

⁵¹ Az ENSZ az első 12 hónapot is felbontotta két részre: az első három hónapra és a rá következő kilenc hónapos ciklusra.

⁵² Alapellátás (ételmezés, üzemanyag és egészségügy), aknamentesítés és stratégiai műveleti költségek.

⁵³ Egyéni védőfelszerelések, tábori elhelyezés, szállítás-mozgatás és infokommunikációs eszközök, berendezések.

⁵⁴ Művelettámogatás és felszerelés.

⁵⁵ Egészségügyi támogatás és készletek a polgári lakosság részére.

⁵⁶ Preliminary Assessment of Potential of United Nations Trust Fund Support to the African-led International Support Mission to Mali (AFISMA) and the Mali Defence and Security Forces (MDSF) (AFISMA HQ, Bamako, 2013).

⁵⁷ A dán kormány például az említett UN Trust Fund részére 2013-ban 15 millió DKK szabad felhasználású hozzájárulást adott.

Un Trust Fund in Support of the African-led International Support Mission in Mali (AFISMA). <http://um.dk/en/~media/UM/English-site/Documents/Danida/About-Danida/Danida%20transparency/Documents/Grant%20committee/2013/Int%20doc/09%20AFISMA.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 09.)

⁵⁸ UN Trust Fund in Support of AFISMA.

⁵⁹ Például 2013. október 1-jén ebben a pénzügyi alapon lévő 44 millió USD volt, ebből 6 millió USD szolgálta ezt a célt. Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2013/582. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2013/582 (Letöltés időpontja: 2016. 03. 09.)

szükségük volt megfelelő felszerelésre.⁶⁰ A MINUSMA részére átalárendelt AFISMA-egységekkel szemben támasztott ENSZ-követelmény ugyanis az volt, hogy 2013. október 31-ig képesség és felszereltség tekintetében feleljenek meg a világszervezet előírásainak.⁶¹

Az ENSZ a térségben meglévő kapacitása és képességei alapján az AFISMA-kontingensek településével és váltásával, felszerelések mozgatásával kapcsolatban ugyan biztosított stratégiai szállítóképességet, de a taktikai szállítóképesség megvalósítása az ECOWAS csapatküldő országaira maradt. Ehhez érdemes még hozzátenni, hogy az ENSZ hajlandónak mutatkozott megvizsgálni a taktikai légi szállítási kapacitás költségeinek az ENSZ békeművelati tevékenységi hozzájárulásából történő finanszírozásának a lehetőségét és mértékét. Az ENSZ a stratégiai szállítással kapcsolatban tett vállalását kereskedelmi szerződéseken és kétoldalú megállapodásokon keresztül teljesítette.

AZ AFISMA LOGISZTIKAI VALÓSÁGA

Az AFISMA-erők logisztikai támogatásában jellemző jelenség volt, hogy az valóban a szó csaknem legszorosabb értelmében nemzeti felelősség maradt.⁶² Az AFISMA idején a logisztikai támogatásban nem alakult ki sem logisztikai vezető nemzet, sem szerepkörre szakosodás, és AFISMA által vezetett egyfajta központi logisztikai bázis is csak erőfeszítések árán, fenntartások mellett működött.⁶³ Ez a központi logisztikai bázis Bamakóban helyezkedett el. Az AFISMA még három⁶⁴ előretolt logisztikai bázissal is rendelkezett, amelyeket a Niger fővárosában (Niamey) működő logisztikai csomópont egészített ki. Ezekről a bázisokról és a csomópontokról történt az erők kétféle és kétutas logisztikai ellátása, illetve képezték az AFISMA ellátási lánc menedzserjének alapját az összhaderőnemi művelési területen.

Ehhez az ellátási lánchoz kapcsolódott az elsőlépcsős AFISMA-csapatok ellátását kiegészítő, az Amerikai Egyesült Államok által szerződötetett Pacific Architects and Engineers (PAE) vállalat, amely bizonyos logisztikai kiképzési szolgáltatásokat (pl. emelőgépkészítő-képzés) is végzett az AFISMA-csapatok részére. Az AFISMA-csapatok logisztikai helyzetét és kiképzettségét jelentős mértékben segítette az ECOWAS Sierra Leone fővárosában, Freetownban felállított és egyszerűen csak „a Raktár”-ként emlegetett Logisztikai Kiképző és Kiválósági Központja,⁶⁵ amelyet az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériumának Afrikai Ügyek Irodája a PAE közreműködésével és égisze alatt még 1996-ban hozott létre.

A PAE mellett akadtak még szép számmal az AFISMA ellátási láncában olyan kisebb, úgynevezett „donorok”, amelyek pénzügyi támogatást vagy költségterítést biztosítottak kri-

⁶⁰ Az AFISMA–MINUSMA átmenet első hónapjaiban 14 millió USD értékben érkezett had- és más jellegű felszerelés korábbi AFISMA-, de MINUSMA-átalárendelésre került kontingensek részére. Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2013/582.

⁶¹ A megfelelő mennyiségű és hadra fogható hadfelszerelés mellett a csapatoknak előírt szintű (legalább ROLE-1, ROLE-2) és színvonalú egészségügyi ellátással is rendelkezniük kell. Az ENSZ az AFISMA esetében is vállalta, hogy a magasabb (ROLE-3 és ROLE-4) egészségügyi ellátást kereskedelmi szerződések vagy kétoldalú megállapodások keretében Maliban a kormányerők által ellenőrzött területeken és a szélesebb régióban (UNMIL – Libéria, UNAMID – Darfur, MONUSCO – Demokratikus Kongói Köztársaság) biztosítja. Letter dated 20 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council.

⁶² ECOWAS Salutes AFISMA Troop Contributing Countries. <http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=230&lang=en&annee=2013> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 04.)

⁶³ Később az AFISMA után a MINUSMA kiépítette és működtette a saját logisztikai bázisát.

⁶⁴ Egy-egy előretolt logisztikai bázis működött Gao, Timbuktu és Sévaré városokban.

⁶⁵ ECOWAS Logistics Training Facility and Center for Excellence.

tikus működési támogatásra (pl. élelmezés, ivóvíz és üzemanyag), logisztikai támogatásra a stratégiai és a hadszíntéri szállítási, mozgatási műveletekben, illetve a csapatok kiképzésére. Ezek a különböző hozzájárulások, bár csökkentették a műveletben részt vevő országok terheit, nem voltak olyan jelentősek, hogy akár csak részben is megoldják az AFISMA-erők alapvető ellátási problémáit. Összességében tehát a résztvevők logisztikai támogatásban továbbra is egyedül maradtak, csak magukra számíthattak.

A művelet logisztikai támogatásának elképzelése, tervezése és kialakítása, ha voltak is előjelek, nem így indult. Az Afrikai Unió és az ECOWAS részéről várt azonnali ENSZ logisztikai támogatás elmaradása miatt az Afrikai Unió 2013. január 29-én Addisz-Abeában válságmegoldó donorkonferenciát hívott össze. A konferencia eredményeként 450 millió USD állt rendelkezésre, amelyet az Afrikai Unió még további 50 millió dollárral egészített ki. Érdemes megjegyezni, hogy ez volt az első alkalom az Afrikai Unió történetében, amikor a szervezet költségvetéséből békeművelet támogatására elkülönítettek egy összeget.⁶⁶

Alighogy az ENSZ BT 2100. (2013) számú határozatát elfogadták, az Afrikai Unió máris kritikai észrevételeket fogalmazott meg a határozattal szemben. Az Afrikai Unió fenntartásai abból fakadtak, hogy a szervezet szerint a fekete földrészt nem vonták be eléggé a határozat kidolgozási, egyeztetési folyamatába. Az Afrikai Unió szempontjából a határozat irányában megfogalmazott kritikai észrevételek három gondolat köré csoportosíthatóak.⁶⁷

1. A határozat csak bizonyos feltételek eléréséhez, illetve meglétéhez kötötte az ENSZ válságreagáló erők műveleti területre történő települését, műveleteinek megkezdését. Az AFISMA szempontjából ez érthető bizonytalanságot idézett elő, mert nem lehetett tudni, hogy a 2013. december végéig szóló mandátum mikor ér véget. Ez a bizonytalanság pedig adminisztratív gondokat okozott a személyzeti politikában és a logisztikai szerződések megkötésében, illetve a szolgáltatások megrendelésében.

2. Az ENSZ-határozat kritikájának egy másik oka az volt, hogy az AFISMA mandátumával ellentétben a MINUSMA részére adott felhatalmazás már nem tette lehetővé békekikényszerítő és terrorizmus elleni műveletek vezetését. E tekintetben az ENSZ a francia műveleti erőkre támaszkodott.

3. Az Afrikai Unió szempontjából talán a legfájóbb pont az volt, hogy a szervezetnek a majdani ENSZ-erők kulcsbeosztásainak feltöltésére vonatkozó javaslatát⁶⁸ nem fogadták el.

A fentebb nehezményezett problémák után az Afrikai Unió – és vele együtt az ECOWAS – részére további keserű pirulát jelentett, hogy a határozat értelmében csak az ENSZ-előírásoknak és -követelményeknek elegendő erők számíthattak MINUSMA-integrációra.

MINUSMA AZ AFISMA UTÁN

Az ENSZ BT 2013. április 25-én fogadta el a 2100. (2013) számú határozatát a MINUSMA válságreagáló művelet létrehozásáról. A művelet magába olvasztotta az ENSZ Mali Hivatalát (UNOM⁶⁹) is, amelyet korábban a BT 2012. december 20-án kelt 2085. (2012) számú határozata alapján alakítottak meg. A határozat arról is döntött, hogy a francia műveleti erők lehetőségeik határán belül minden lehetséges eszközzel támogassák a MINUSMA-erőket

⁶⁶ UN and AU Partnership in Peacekeeping: Challenges and Opportunities. <http://www.casade.org/un-and-au-partnership-in-peacekeeping-challenges-and-opportunities/> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 12.)

⁶⁷ UN and AU Partnership in Peacekeeping: Challenges and Opportunities.

⁶⁸ Többek között azt, hogy az AFISMA vezetője legyen az ENSZ-főtitkár mali különmegbízottja.

⁶⁹ UN Office in Mali.

települési és tevékenységi körzetükben az ellenük irányuló fenyegetésekkel szemben.⁷⁰ Ez elsősorban közvetlen harcrintkeztést jelentett, de vonatkozott a logisztikai támogatásra és a felderítési információk cseréjére is.

A misszió élére az ENSZ-főtitkár mali különleges képviselőjeként a holland Albert Gerard Koenders⁷¹ került, aki feladatkörének ellátását 2013. június 4-én kezdte meg. A misszió mandátuma alapvetően a polgári lakosság védelmére és a különböző fegyveres csoportok további tevékenységének a megakadályozására, illetve elrettentésére szolgált. Részleteiben azonban a mandátum vonatkozott még a választások zavartalan lefolyásának biztosítására, a politikai párbeszéd támogatására, az emberi jogok érvényesítésére és a felek közötti tűzszüneti egyezmény betartásának ellenőrzésére, illetve betartatására is.

A MINUSMA megalakulásával a logisztikai és a biztonsági előkészítő vezetői⁷² és a végrehajtó állomány érkezése is megkezdődött. Az ENSZ-erők települése három szempont köré csoportosult:

- az AFISMA–MINUSMA átmenet zökkenőmentes biztosítása;
- az átmenet során biztonsági vákuum nem keletkezhet, az addig elért eredményeket meg kell tartani;
- a mandátum szerinti feladatok végrehajtása, különös tekintettel a politikai folyamatokra, haladéktalanul megkezdődik.

Az erők települése során elsőbbséget élveztek az AFISMA–MINUSMA átmenet zökkenőmentességét biztosító harcoló, harctámogató és harci kiszolgáló egységek, illetve a már az AFISMA keretében települt és átvett csapatok. Ekkor még a leendő tűzseresz-, műszaki és szállítószázadok, a ROLE-2 kórházak és a parancsnokságok őrzés-védelmi egységeinek kérdése – melyik nemzet tölti fel – sem dőlt el. A legtöbb AFISMA-egységet azonban átvették. A bamakói civil központ vezetése és irányítása alatt két katonai körzetparancsnokságot hoztak létre.⁷³

A parancsnokságok és erők megfelelő telepítése érdekében az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztály (DPKO⁷⁴) szakértői logisztikai felderítést, bejárásokat végeztek. A szükséges megteremtendő feltételek azonosításán túl a világszervezet átvette és folytatta a táborok kialakításával kapcsolatos infrastrukturális feladatok tervezését és végzését. Elkezdődött a hadfelszerelés stratégiai szállításainak tervezése és végrehajtása, elsődleges prioritással az infokommunikációs eszközökre.

Az átmenettel fokozott mértékben nőttek a logisztikai támogatási elvárások és feladatok. A műveleti környezet kihívásai, az ország infrastrukturális fejletlensége és a nagy távolságok a szállítás-mozgatás hangsúlyát a légi szállítás irányába tolták el. Ennek megfelelően a forgószárnyas képesség megteremtése, a megfelelő színvonalú repülőtéri szolgáltatások és a le- és felszállómezők műszaki állapotának biztosítása – ideértve azok biztonsági, őrzés-védelmi feltételeinek kialakítását – a legmagasabb prioritással rendelkezett. Ezek a feltéte-

⁷⁰ A 2100. (2013) számú határozat 18. pontja. Resolution 2100 (2013) Adopted by the Security Council at its 6952nd meeting, on 25 April. http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/documents/mali%20_2100_E_.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 02. 23.)

⁷¹ A holland diplomata 2011 októberétől a MINUSMA vezetői kinevezéséig az ENSZ-főtitkár elefántcsontparti különleges megbízottjaként tevékenykedett.

⁷² A kezdeti vezetési elem (Initial Command Element) a francia Vianney Pillet tábornok törzsfőnök vezetésével kezdte meg a működését.

⁷³ Sector Headquarters East, Gao (Keleti Körzetparancsnokság, Gao), illetve Sector Headquarters West, Tombouctou (Nyugati Körzetparancsnokság, Timbuktu).

⁷⁴ Department of Peacekeeping Operations.

2. ábra A MINUSMA-erők helyzete 2016. március 15-én

Forrás: <http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/dpko/MINUSMA.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 03. 15.)

lek nemcsak az erők átcsoportosítása, de az utánszállítások végrehajtása szempontjából is kiemelt jelentőségűek voltak.

Az átmenet első két hónapjában jelentős összegeket használtak fel a fegyveres csoportok kantonizálására,⁷⁵ gyűjtőtáborokba történő csoportosítására és a táboroknak az infrastrukturális minimum szintjén történő fejlesztésére.

A MINUSMA AZ ENSZ LEGVESZÉLYESEBB VÁLSÁGREAGÁLÓ MŰVELETE

Napjainkban általános a vélekedés, hogy a válságreagáló erők minden korábbinál veszélyesebb környezetben hajtják végre műveleteiket, és egyre több az elesett kéksisakosok száma. A Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet (SIPRI⁷⁶) által vizsgált adatok azonban azt mutatják, hogy az elmúlt 25 év ENSZ-műveletei során a szolgálatteljesítés során meghalt

⁷⁵ A kantonizálás célcsoportok, személyek ideiglenes, kijelölt gyűjtőtáborokba történő csoportosítása és annak szervezési folyamata.

⁷⁶ Stockholm International Peace Research Institute.

békefenntartók száma csökkent, a periódus végén csak mintegy ötöde az időszak elején meghaltak számához képest.⁷⁷

A számokban kifejezett veszteség mindig relatív, hiszen erőteljesen függ a műveleti környezettől és a részt vevő erők logisztikai támogatásától. Egy adott művelet halálozási rátájának vizsgálata szempontjából a logisztikai támogatás alatt egyformán kell érteni annak teljes ágazati vertikumát: a hadtáp, a haditechnikai, a közlekedési, a katonai elhelyezési és az infrastrukturális támogatást.⁷⁸ Érdekes, hogy a SIPRI munkatársai nem állapítottak meg egyértelmű összefüggést a veszteségi ráta és a válságreagáló erő nagysága között. Ennek alapján tehát a nagyobb létszámból nem következik egyenesen a nagyobb veszteség. Az AFISMA alig hat hónapos története során szinte pontosan ugyanannyi békefenntartó veszttette életét (65 fő), mint az öt követő MINUSMA következő két és fél éve alatt (68 fő).⁷⁹ Noha a jelenség elsődleges okát a kezdeti műveletek intenzitásában kell keresni, részleges magyarázataként a két szervezet logisztikai támogatásai közötti különbség is elfogadható.

A Maliban folyó műveletek (például a MINUSMA, Serval/Barkhane) esetében – Afganisztánhoz hasonlóan és eltérően a többi válságreagáló művelettől – fokozott mértékben és számban vannak jelen az IED-ek, ezáltal pedig nem elhanyagolható a reagáló erők védettségét biztosító háttér hatása sem. A dzsihadista csoportok és a tuareg lázadók elleni műveleteket a válságreagáló erők viszonylag nagy létszámú (jellemzően századszintű) kötelékben hajtják végre. Így egy IED-támadásnak is jóval több áldozata lehet, mint más, „hagyományos” válságreagáló műveletek esetében. Ma már általánosnak mondható, hogy a békeműveletek generációváltása során nemcsak megjelent, de (csaknem nagyságrenddel) növekedett a békefenntartók elleni támadások és ezzel arányosan az elszenvedett veszteségek száma is. Fokozott figyelmet kell tehát fordítani a megfelelő logisztikai struktúra kiépítésére és a támogatás megteremtésére. Nagyobb hadszínterek és műveletek esetén, mint például Afganisztán, ahol a műveletek intenzitása meghaladja az Afrikában folyó műveletekét, a logisztikai támogatás is nagyobb hangsúlyt kap.⁸⁰

Az ENSZ műveletei során IED-támadások következtében elesett békefenntartók számának vizsgálatához visszatérve megállapítható, hogy a MINUSMA egyike a legveszélyesebb, legnagyobb veszteségekkel járó ENSZ-küldetésekknek, ahol az Európai Unió katonai kiképző műveletében a Magyar Honvédség is szerepet vállalt.⁸¹

⁷⁷ 1993-ban 1000 főre 1,72 halálozás jutott, 2013–2014-ben már „csak” 0,35. Ha viszont a vizsgálatból kikerül a MINUSMA misszió (működését 2013. július 1-jén kezdte), akkor a ráta leesik 0,08-ra, azaz mintegy huszadára! 28 September 2015: UN peace operations have not become more dangerous, suggests new SIPRI report ahead of peacekeeping summit. <http://www.sipri.org/media/pressreleases/2015/un-peace-operations> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 17.)

⁷⁸ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Támogatás Doktrína (3. kiadás), 211/2015. (HK 9.) HVKF Szakutasítás, 2015.

⁷⁹ Fatalities by Year, Mission and Incident Type up to 29 Feb 2016. http://www.un.org/en/peacekeeping/fatalities/documents/stats_5a.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 17.)

⁸⁰ Pohl Árpád, PhD: Some Specific Features in the Logistic System of ISAF Regional Command North. Economics and Management Brno, 2013(2), 112–118. <http://www.unob.cz/eam/Documents/EaM%202-2013.pdf> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 22.)

⁸¹ Vecsey Mariann: A Magyar Honvédség szerepvállalása Maliban. Honvédségi Szemle, 144. évf. 2016/1. 51–60. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/55138/hsz_2016-1.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 03. 30.)

KÖVETKEZTETÉSEK

Az AFISMA példája is jól mutatja, mekkora szerepe és hatása van a célország infrastruktúrájának egy nagyobb léptékű válságreagáló erő műveleti képességének elérésében, logisztikai ellátási láncának kiépítésében, fenntartásában. Ugyanakkor a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége válságreagáló műveletének logisztikai tapasztalatai arra is rámutatnak, hogy a mandátum szerinti hatékonyság egyik kerékkötője továbbra is a jelentős anyagi terheket jelentő logisztikai támogatás megvalósítása. Bár az ENSZ részéről erős a béke iránt elkötelezett regionális biztonsági szervezetek, mint például az Afrikai Unió logisztikai támogatásának szándéka, azt az érintett szervezeteknek alapvetően továbbra is önállóan kell megteremteniük. A műveletek pénzügyi, logisztikai háttérének biztosítása érdekében az Afrikai Unió is jelentős lépéseket tett, pl. létrehozta a Békealapot.⁸² Az alap rendeltetése, hogy előteremtse az unió válságreagáló műveletei pénzügyi szükségleteit az éves költségvetés meghatározott mértékében⁸³ a tagországok éves költségvetési befizetései és a békeműveletekhez történő önkéntes hozzájárulásai, más országok felajánlásai,⁸⁴ a magánszektor adományai és a civil társadalom, egyének adakozásai felhasználásával.

Bár az Afrikai Unió az AFISMA esetében is egy AMISOM volumenű és típusú logisztikai támogatást szeretett volna az ENSZ-től megkapni, de az AMISOM tanulságaiból okulva a világszervezet ragaszkodott az elveihez, amely a két szervezet között súrlódásokhoz vezetett. Ezzel együtt azonban a mali válság tovább erősítette az Afrikai Unió és az ENSZ közötti szoros együttműködés szükségességét. Az ENSZ csaknem hetvenévi békefenntartó tapasztalata, pénzügyi és adminisztratív, tervezői felkészültsége, háttére fontos adalékokkal szolgálhat a csak másfél évtizedes békefenntartói múltra visszatekintő Afrikai Unió fejlődése szempontjából. Az AFISMA kiválóan szemlélteti azt a szakadékot, amely a fekete földrész államainak béke iránti elkötelezettsége és gazdasági teljesítőképessége között áll. Mutatja azonban az irányt is, hogy a műveletek vezetése és logisztikai támogatása megköveteli új, önálló, független logisztikai képességek megszerzését is. A képességek megteremtéséhez azonban kiszámítható és rendszeres pénzügyi háttér megteremtése szükséges. Amíg ez nem történik meg, addig az Afrikai Unió és más szubregionális biztonsági szervezetek logisztikailag sebezhetőek lesznek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Analysis: UN peacekeepers struggle against IEDs in Mali. <http://www.securityassistance.org/africa/content/analysis-un-peacekeepers-struggle-against-ieds-mali>
- Besenyő János: *War at the background of Europe: The Crisis of Mali*. AARMS, 2013/2. vol. 12. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/aarms-vol-12_-issue-2_-2013.original.pdf
- Besenyő János – Miletics Péter: *Országismertető – Mali*. 2013. <http://mek.oszk.hu/12900/12973/12973.pdf>
- ECOWAS Salutes AFISMA Troop Contributing Countries. <http://news.ecowas.int/presseshow.php?nb=230&lang=en&annee=2013>

⁸² African Union Peace Fund.

⁸³ Jelenleg ez a meghatározott mérték az Afrikai Unió teljes éves költségvetésének 6%-a. Profile: African Union (AU). <https://www.issafrica.org/profile-african-union-au> (Letöltés időpontja: 2016. 03. 22.)

⁸⁴ ECOWAS Salutes AFISMA Troop Contributing Countries.

- Fatalities by Year, Mission and Incident Type up to 29 Feb 2016. http://www.un.org/en/peacekeeping/fatalities/documents/stats_5a.pdf
- L'Afrique de l'Ouest souhaite une mission de paix de l'ONU au Mali. <http://reliefweb.int/report/mali/lafrique-de-louest-souhaite-une-mission-de-paix-de-lonu-au-mali>
- Letter dated 15 March 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2013/163 http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_163.pdf
- Letter dated 18 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2013/35 http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_35.pdf
- Letter dated 20 January 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. S/2013/37 http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_37.pdf
- Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Támogatás Doktrína (3. kiadás), 211/2015. (HK 9.) HVKF Szakutasítás, 2015.
- Mali: pourquoi la Misma se hâte... lentement. <http://www.jeuneafrique.com/138584/politique/mali-pourquoi-la-misma-se-h-te-lentement/>
- Mali: Tuareg rebels 'defeat government army in Kidal'. <http://www.bbc.com/news/world-africa-27511448>
- Mali's Conflict Refugees, Responding to a Growing crisis. <https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp167-malis-conflict-refugees-220113-en.pdf>
- Marsai Viktor: *A külföldi szerepvállalás első négy hónapja Maliban*. NKE Stratégiai Védelmi Kutató Központ, Elemzések – 2013/7. http://www.grotius.hu/doc/pub/TSYHBK/2013-06-04_marsai_viktor_a-kulfoldi-katonai-szerepvallalas-maliban.pdf
- MINUSMA: Cérémonie de transition – Rehatting ceremony. <https://www.youtube.com/watch?v=CGtgq1SXTbM>
- Pohl Árpád: *Some Specific Features in the Logistic System of ISAF Regional Command North*. Economics and Management Brno, 2013 (2). <http://www.unob.cz/eam/Documents/EaM%202-2013.pdf>
- Profile: African Union (AU). <https://www.issafrica.org/profile-african-union-au>
- Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2014/943. https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/n1470658_eng.pdf
- Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2015/1030. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/1030
- Report of the Secretary-General on the situation in Mali S/2013/582. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2013/582
- Resolution 2085 (2012) Adopted by the Security Council at its 6898th meeting, on 20 December 2012. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2085%282012%29
- Resolution 2100 Adopted by the Security Council at its 6952nd meeting, on 25 April 2013. http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/documents/mali%202100_E_.pdf
- Résolution 2227 Adoptée par le Conseil de sécurité à sa 7474e séance, le 29 juin 2015. https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/n1520117_1.pdf
- Support to African Union peacekeeping operations authorized by the United Nations. A/64/359–S/2009/470 <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/RO%20S2009%20470.pdf>
- UN and AU Partnership in Peacekeeping: Challenges and Opportunities. <http://www.casade.org/un-and-au-partnership-in-peacekeeping-challenges-and-opportunities/>

UN peace operations have not become more dangerous, suggests new SIPRI report ahead of peacekeeping summit. 28 September 2015. <http://www.sipri.org/media/pressreleases/2015/un-peace-operations>

UNSCR 2085 (2012). http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2085%282012%29

UN Trust Fund in Support of the African-led International Support Mission in Mali (AFISMA). <http://um.dk/en/~/-/media/UM/English-site/Documents/Danida/About-Danida/Danida%20transparency/Documents/Grant%20committee/2013/Int%20doc/09%20AFISMA.pdf>

Vecsey Mariann: A Magyar Honvédség szerepvállalása Maliban. Honvédségi Szemle, 144. évf. 2016/1. http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/55138/hsz_2016-1.pdf

<https://www.issafrica.org/pscreport/addis-insights/the-african-standby-force-needs-resources-resources-resources>

http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/Mali_histoire/187739

<http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/dpko/MINUSMA.pdf>

AJÁNLOTT IRODALOM

Logistics Support to the African-led International Support Mission in Mali. <https://www.pae.com/sites/default/files/Logistics-Support.pdf>

Mali: histoire. http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/Mali_histoire/187739

Mali – Violences à Kidal (17 mai 2014) <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/mali/la-france-et-le-mali/evenements/article/mali-violences-a-kidal-17-05-14>

MINUSMA United Nations Stabilization Mission in Mali. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minusma/background.shtml>

Preliminary Assessment of Potential of United Nations Trust Fund Support to the African-led International Support Mission to Mali (AFISMA) and the Mali Defence and Security Forces (MDSF), AFISMA HQ, Bamako, 2013.

Report of the UN Secretary-General: 'Agenda for Peace'. <http://www.cfr.org/peacekeeping/report-un-secretary-general-agenda-peace/p23439>

The African Union's Emerging Peace and Security Regime: Opportunities and Challenges for Delivering on The Responsibility to Protect. Working Paper May 2005. <http://responsibilitytoprotect.org/The%20African%20Union's%20Emerging%20Peace%20and%20Security%20Regime.pdf>